

SAULIUS KALNĖNAS – JACHTOS „AUDRA“ KAPITONAS

Venantas Butkus

2004.09.10.

Prisiminus Saulių Kalnėną, visada prisimenu porą eilučių iš Klaipėdoje gyvenusio poeto ir buriuotojo Salio Šemerio „Buriuotojų serenados“: „Ar giedra ar dargana, mes buriuojam ir gana“. Jos man rodosi labiausiai tinkančios pasakojimui apie šviesios atminties jachtos „Audra“ kapitoną Saulių Joną Kalnėną (1938 – 2000), kuris beveik keturiasdešimt metų savo vasaras „pardavinėjo“ sūriems Baltijos vėjams.

JŪROS KRIKŠTAS

Saulių Kalnėną, kaip ir daugelį kitų šiandien žinomų jachtos kapitonų, į jūrą „išvedė“ mūsų nepamirštamasis Kuba – Osvaldas Kubiliūnas. Tada, 1969 metais, po ilgos priverstinės pertraukos jūrinis buriavimas Lietuvoje buvo dar tik pradėdas atsigausti.

„Norinčių buriuoti jūroje buvo gana daug, o laivų - tik keletas“, – prisimenu Sauliaus pasakojimą, kai mudu likome dviese naktinėje vachtoje plaukiant nurimusia Baltija. – „Kartą mums, keliems kauniečiams, pavyko įsipiršti į O.Kubiliūno vadovaujamą jachtą „Atlantas“, pasirengusią plaukti į Rygą“.

Jau išplaukiant oro prognozė nežadėjo nieko gero, o po paros jūroje prasidėjo tikras košmaras. Vėjo greitis - uraganinis, bangos - trimetrinės, tad bemotoris „Atlantas“ buvo svaidomas kaip skiedra.

„Ir pasitaikyk taip, kad pirmas išplaukimas į jūrą sutapo su tokiu audringu oru“, – pasakojo Saulius toliau. – „Mes naujokai, tikriausiai atrodėme apgailėtina, tad prie vairo ir burių budėjo seni jūrų vilkai - Kuba ir jo padėjėjas Viktoras Rankaitis, buvęs burlaivio „Meridianas“ bocmanas. Audrai įsisiautėjus, plyšo burės. Nebeturėdami kur dingti, išokome į Liepojos uostą. Jame bazavosi sovietiniai karo laivai, tad buriuotojams buvo griežtai uždrausta ten kišti savo nosį. Vos atplaukus, Kuba, kaip pasienio režimą pažeidusios jachtos kapitonas, tuoj buvo nugabentas į štabą, o mums įsakyta kojos nekelti iš jachtos. Išsiaiškinę, kad mes – ne kokie nors šnipai, o tik audros užklupti buriuotojai, pasieniečiai leido Liepojos ooste palaukti geresnio oro. Be to, reikėjo ir bures sulopyti. Miesto siuvelyje už darbą užsiprašė gana solidžios sumos pinigų, kurių mes ne tiek daug teturėjome. Išgelbėjo siuvelyklos moterys, mačiusios, kaip mes per audrą „įskridome“ į uostą. Jos pasiūlė po darbo už dyką susiūti bures“.

Kiek aprimus audrai, „Atlantas“ tęsė savo kelionę į Rygą. Po patirtų nuotykių dalis naujokų „atsikandė“ jūros romantikos, iš Rygos namo grįžo traukiniu. Saulius Kalnėnas pasiliko plaukti jachta atgalios.

Pirmasis jūros „krikštas“ Sauliui įsiminė ilgam, nes tokios smarkios audros vėliau nebeteko patirti. Įdomiausia, kad tas tiesiogine ir perkeltine prasme sūrus krikštas, ne tik neatbaidė nuo buriavimo jūroje, bet pažadino dar stipresnį norą pasinerti į pilną netikėtumų burių pasaulį.

NUO SENOS JOLĖS IKI „FATA MORGANOS“

Kaip čia atsitiko, kad Saulius, kaip ir dauguma Kauno vaikų, būdamas aistringas krepšinio „sirgalius“, pasirinko tokią ne itin populiarią sporto šaką? Tai jis paaiškino labai paprastai:

– Kartą į mūsų mokyklą atėjo jau tada buriavimo veteranais vadinami Jurgis Kovas ir Vytutas Šiliauskas. Jie taip įdomiai pasakojo apie savo plaukiojimus jachtomis, taip vikriai rišo jūrinius mazgus, kad mes, Šančių padaužos, klausėmės ir žiūrėjome išsižioję. O pasibaigus susitikimui, daug nedvejodami užsirašėme į buriavimo kursus ir pradėjome lankyti „Žalgirio“ sporto klubą, kuris turėjo tik vieną jachtą – seną jolę (švertbotą). Ja ir buriuodavome Nemuno vagoje.

Baigęs Kauno profesinę techninę mokyklą, kuri rengė upeivius, Saulius pagal paskyrimą išvyko dirbti į Šiaurę. Daugiau kaip 3 metus jis plaukiojo senais garlaiviais Pečioros upe, bet buriavimo nepamiršo. Beje, upeiviu S.Kalnėnas taip ir netapo. Atsisveikinęs su Šiaure, jis Kauno politechnikos institute įsigijo radijo inžinieriaus specialybę, o vėliau apie trisdešimt metų dirbo Kauno dirbtinio pluošto gamykloje.

„Grįžęs namo, iš karto nulėkiau prie Kauno marių, kuriose jau gana intensyviai buvo buriuojama. Tai buvo malonus sugrįžimas į tą aplinką, be kurios jau negalėjau gyventi“.

Kaip pasakojo Saulius, laikinosios sostinės buriotojai tada „malėsi“ po Kauno marias, bet čia jiems jau darėsi ankšta. Tad nieko nuostabaus, kad jie pirmieji ir „iškirto langą“ į jūrą: R. Budvyčio vadovaujami, iš Leningrado į Klaipėdą parplukdė L-6 tipo jachtą „Banga-2“, kuri buvo nupirktą už radijo gamyklos „Banga“ pinigus.

Po atmintino plaukiojimo su Kuba S. Kalnėnas ir jo bendražygiai pradėjo sukti galvą „Dirbtinio pluošto“ gamyklos vadovams, kad ir jiems reikia jūrinės jachtos. Tokios didelės gamyklos, kaip ši, tada turėjo pakankamai lėšų socialiniams ir kultūriniais reikalams, tad ne taip jau sunku buvo patenkinti įkyriųjų prašytojų norus. Naująją jachtą buriotojai pavadino „Fata Morgana“. Buvo tokia fėja Morgana, apgaudinėjanti keliautojus netikrais regėjimais. Registruojant jachtą, valdžios vyrams užkliuvo pavadinimas: „Kokie gali būti mirażai tarybų šalyje?“. Tačiau buriotojai laikėsi savo ir laimėjo.

Su kreiserine jachta „Fata Morgana“ S. Kalnėnas keletą metų iš eilės dalyvavo Baltijos taurės regatoje, kurią rengdavo SSRS buriavimo federacija. Ja plaukiodamas pelnė ir sporto meistro vardą, įgijo patirties, būtinos jūrinės jachtos kapitonui.

DU DEŠIMTMEČIAI „AUDROS“ DENYJE

Vadovavimą „Audrai“, kurios pirmasis ir ilgametis kapitonas buvo Ignas Miniotas, S. Kalnėnas perėmė pasibaigus jos žygiui per Atlantą (1989 m.). Bet jis nebuvo koks nors „ateivis“ - šia jachta Saulius plaukiojo nuo pat pirmojo „Audros“ reiso, kuris buvo gana rizikingas.

Ant 18-os metrų aukščio metalinio stiebo žemutinės dalies, kuri yra nuleista į „Audros“ saloną, puikuoja toks užrašas: „17 XII 1980 14 val. Baigėme darbus. I. Miniotas“. Jis padarytas „Audrai“ paliekant L. Telygos laivų statyklą Ščecine. Kitą dieną ką tik „gimusi“ jachta išplaukė į Klaipėdą. Lenkų buriotojai, išlydėdami savo kolegas lietuvių buriotojus į jūrą, sukinėjo pirštą prie smilkinio.

„Jie buvo teisūs. Reikia būti tikram avantiūristui, kad žiemos viduryje jachta leistumeis į jūrą“, - prisimindamas tą nuotykingą kelionę pasakojo S. Kalnėnas. – „Bet tada mes buvome dvidešimčia metų jaunesni, be to, būkštavome, kad laukiant pavasario sovietinio „Sudimporto“ atstovas už geras „magaryčias“ mums skirtos jachtos neperleistų kitiems“.

Neptūnas buriotojams buvo gailestingas, pasiuntęs tik vidutinio stiprumo vėjus ir bangas. Bet žiema yra žiema. Tuoj apledėjo jachtos denis, į ragą pavirto apatinis priekinės burės pakraštys, kurį nuolat plovė šaltos bangos. Vairininkas ir budinti denyje pamaina turėjo labai atidžiai sekti, kad jachta neužsoktų ant kokios nors ledo lyties, vėjų atneštos nuo kranto. Sunki kelionė baigėsi laimingai.

„Audra“ – tai „Cetus“ tipo lenktyninė jachta. Tad daugelį metų jos įgula, kurios daugumą sudarė Dirbtinio pluošto gamyklos darbuotojai, aktyviai dalyvavo Baltijos jūroje vykstančiose regatose. Vienų tokių varžybų metu trūkęs priekinis štagas smarkiai sužeidė S. Kalnėno ranką. Tai jam „kainavo“ 5 vasaras be jūros.

Būna ir buriavime „juodų“ dienų, bet išsisklaido niūrūs debesys - ir vėl viskas gerai. Per tuos du dešimtmečius, kuriuos S. Kalnėnas praleido „Audroje“, būta visko.

SU BURĖMIS PER BALTIJOS ŠALIS

Sulaukusi dvidešimties metų „Audra“ jau nelabai tiko varžyboms. Kita vertus, nebeliko Baltijos jūroje rengiamų daugiadienių kreiserinių regatų. Bet ir paprastas buriavimas jūroje - viena gražiausių ir sudėtingiausių pramogų, reikalaujančių drąsos, akylumo, jūrininkystės žinių, darbo bei drausmės.

1989 metais „Audros“ kapitonas S. Kalnėnas susidraugavo su žurnalistų ir buriotojų klubu „Marinus“. Daugiau kaip dešimt metų kiekvieną vasarą buvo rengiamos bendros kelionės. Jų metu aplankytos visos prie Baltijos jūros esančios šalys. Alandų salynas, Norvegijos fiordai, Švedijos žydroji juosta - upių, ežerų ir dirbtinių kanalų sistema, Baltijos žaliasis perlas Bornholmas, istorijos paminklais garsėjanti Gotlando sala ir dar daugelis kitų nuostabių gamtos kampelių, skalaujama Baltijos jūros, paliko buriotojams neišdildomą įspūdį. Jie taip pat turėjo progos susipažinti su pasaulinio garso jūreivystės muziejais – „Vazos“ Stokholme, „Kon Tikio“ ir „Framo“ Osle. O Marienhamno jūreivystės muziejuje Alandų salose pavyko aptikti mūsų prieškarinio jūrininkų, kurie čia stažavosi, pėdsakų. Saulius Kalnėnas labai vertino bendras pažintines keliones, rengiamas su „Marinus“ klubu, aktyviai domėjosi aplankomų šalių marinistine kultūra.

Visi žinome, kad Saulius turėjo seną svajonę, kurią atidėjinėjo palankesniai laikai - nuplaukti į Viduržemio jūrą, kur daug saulės, šiltas vanduo, švelnūs vėjai ir visada mėlynas dangus. Deja, svajonė taip ir liko neįgyvendinta. Dar tvirtą ir gyvybingą vyrą staiga pakirto negailestingas Likimo dalgis.

Po Sauliaus mirties jachtai „Audra“ vadovavo jo sūnus Arminas Kalnėnas. Bet neilgai. 2004.05.08 dieną sustojo plakti ir jo širdis. RS280 klasės jachtų regatos Kauno mariose metu Arminas pasijuto blogai ir pakeliui į ligoninę jis mirė. Iki paskutinės akimirkos šis tolerantiškiausias žmogus prašė draugų juo nesirūpinti, sakė, kad taip būna ir jis jau jaučiasi geriau.